

Jak
úspěšně
studovat
cizí
jazyky

2., aktualizované a rozšířené vydání

Jak
úspěšně
studovat
cizí
jazyky

2., aktualizované a rozšířené vydání

*Věnuji Andrejovi Ferkovi, člověku, který dokáže ocenit a povzbudit
lidi kolem sebe.*

*Venujem Andrejovi Ferkovi, človeku, ktorý dokáže ocenit' a povzbudit'
ľudí okolo seba.*

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Doc. RNDr. Ivan Kupka, Ph.D.

**Jak úspěšně studovat cizí jazyky
2., aktualizované a rozšířené vydání**

TIRÁŽ TIŠTĚNÉ PUBLIKACE:

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, 170 00 Praha 7
tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400
www.grada.cz
jako svou 4945. publikaci

Překlad Dagmar Krtíčková
Odpovědné redaktorky Eva Modrá, Mgr. Irena Koušková
Sazba Milan Vokál
Počet stran 176
Druhé vydání, Praha 2012
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.

Translation © Grada Publishing, a.s., 2012
Cover Photo © fotobanka allphoto

ISBN 978-80-247-4387-5

ELEKTRONICKÉ PUBLIKACE:

ISBN 978-80-247-8271-3 (ve formátu PDF)
ISBN 978-80-247-8272-0 (ve formátu EPU)
ISBN 978-80-247-8273-3 (ve formátu MOBI)

OBSAH

O AUTOROVÍ	11
CO NABÍZÍ TATO KNIHA	12
1 KDY JEDNÁME EFEKTIVNĚ?	13
Efektivita při studiu jazyků	13
Lidumilný přístup	13
První charakteristika	14
Zaostřit, víc do hloubky	14
Manažer a lídr	15
2 PODSTATNÉ ÚROVNĚ PROŽÍVÁNÍ	16
Dobrý model nám může výrazně pomoci	16
Komplexní modelování	16
Jak modelovat ty nejlepší	17
Schéma úrovní prožívání	17
Schéma zblízka	18
Eva a Julie	18
Máme k dispozici velké rezervy	23
3 ZDROJE NAŠEHO ROZVOJE	24
Prameny, vkladní knížky, skryté talenty	24
1. Prostředí	24
2. Elementární činnosti	26
3. Schopnosti a strategie	26
4. Přesvědčení a hodnoty	29
To nejlepší nás teprve čeká	33
4 TAJEMSTVÍ POLYGLOTŮ	34
Giuseppe Mezzofanti	34
Emil Krebs	35
Carlo Tagliavini	35

Steve Kaufmann, polyglot internetového věku	36
Obyčejný milovník jazyků – matematik John	37
Metody polyglotů pod drobnohledem	38
Heinrich Schliemann	38
Kató Lomb	39
Čemu se můžeme naučit od polyglotů a milovníků jazyků? . . .	41
5 ÚČINNÉ METODY A STRATEGIE STUDIA	42
Využívejme daru obrazotvornosti	42
Mnemotechnika a obrazotvornost	42
Vyplatí se cvičit si fantazii	43
Chcete si metodu procvičit?	44
Hurá na slovíčka?	44
Desatero polyglota	45
Ani polygloti nepotřebovali být dokonalí	46
Jakou studijní metodu zvolit?	47
Ať tak či onak	47
6 OSOBNÍ JAZYKOVÉ KONTO	49
Jak měřit efektivnost?	49
Je dobrým kritériem počet zvládnutých cizích jazyků?	49
Další příklady	50
Zjistíme si stav svého jazykového konta	50
Jak na to?	51
Příklad výpisu z jazykového konta	53
Naše aktiva a pasiva	53
Dříve než si vysníme naše budoucí jazykové konto...	55
7 VÝHODY SAMOSTATNÉHO STUDIA	56
Po stopách samorostů	56
Jak se přiblížit k ideálu?	58
Základní výbava samouka	59
Doplňujeme výbavu	59
Zlatý důl jménem četba	60
Čtyři esa v rukávu	65
8 ŽIVOTNÍ CÍLE	66
Koherentní jednání	66
Cvičení a jak k nim přistupovat	68
Co dál?	68

9	JAK EFEKTIVNĚ PLÁNOVAT A STANOVOVAT	69
	JAZYKOVÉ CÍLE	69
	Nové pohledy někdy překvapí	69
	Známe skutečně svoje cíle a motivy?	70
	Vyhrnujeme si rukávy	72
	Plán osobního jazykového konta	72
	Jakým způsobem plánují výjimeční lidé?	73
	Cvičení – efektivní vytváření cíle	73
	Naše drahé jazykové cíle	75
10	MOTIVACE, ČAS A OSTATNÍ PLATIDLA	77
	Faktory úspěchu a procenta	77
	Co je třeba vložit do studia	77
	Reálné výsledky	78
	Motivace, čas, schopnosti... Otestujme si své vyhlídky	78
	Pyramida úspěchu	79
	Čtyři portréty	80
	Příprava k testu	81
	Test: Jaké máme vyhlídky při studiu jazyka?	82
	Kde na to vzít čas... Povzdech, nebo otázka?	86
11	ÚČINNÉ TECHNIKY STUDIA, MNEMOTECHNIKA	88
	Technika a kultura	88
	1. Slovíčka podle frekvence	88
	2. Lístková metoda	89
	3. Ach, ty rody	91
	4. Kdo je silnější? My, nebo slovesa?	92
	5. Když nemáme zápisník...	93
	6. Souhlásky a asociace	95
	Přínosnější než technika	96
12	PÁR UŽITEČNÝCH STRATEGIÍ	97
	Pracujeme na dobré výslovnosti	97
	Umění motivace. Jak si správně udělovat diplomy	100
	Strategie zakonverzování	101
	Dotazník: Jaká metoda je vám bližší?	103
	Sugestopedie – co to je?	104
	Memento	106
	Budoucnost, která je už přítomností	107

13	MODERNÍ TECHNICKÉ PROSTŘEDKY A JAZYKY	108
	Dopřejme si častější kontakt se studovaným jazykem	108
	Jazyková škola v bytě	109
	Základní jazykové vybavení na počítači	109
	Nahrávky a texty	109
	Jaké typy nahrávek používat?	110
	Čtecí programy	111
	Moderní technika a poslech	111
	Práce s texty	112
	Texty z internetu	112
	Noviny a časopisy	112
	Knihy	113
	Audioknihy a jiné nahrávky	113
	Jazykové kurzy a jazykové programy určené pro počítač	114
	To nejlepší pro pokročilé	114
	Aplikace zadarmo	115
	Závěrečné doporučení	115
14	INTERNET, SÍŤ SÍTÍ	116
	Chvála internetu	116
	Co již víme?	116
	Internetový poslech	117
	Historické projevy	117
	Filmové novinky	117
	Rozhlasové stanice	118
	Programy z celého světa	118
	Televizní vysílání	119
	Podcasty	120
	Videocasty	121
	Postupný přechod k akci	121
15	NÁŠ JAZYKOVÝ ŽIVOT NA INTERNETU	122
	Slovníky	122
	Překladače	123
	Internet a psaní	124
	Plánovat, snít a psát básně v angličtině	124
	Blogy	125
	Chatboty	125
	Chaty	126
	Voicechat	126
	Miniportréty zlatých jazykových stránek	127

Dvě česko-slovenské stránky	127
Využijme bohatství internetu	128
16 JAZYKOVÉ HIMÁLÁJE	129
Jazykové Himálaje – louskání tvrdých jazykových oříšků	129
Asijské ucho. Začínáme poslechem a výslovností	130
Znovu slovní zásoba	131
Metoda jazykového spouštěče	134
Japonská mezihra 1 – rozděl a panuj	135
Heisigova metoda	136
Japonská mezihra 2 – Heisig a slovní zásoba	138
Assimil aneb intenzivní práce s texty	139
Japonská mezihra 3 – práce s nahrávkou a textem	139
Elixír proti zapomínání	140
Japonská mezihra 4 – slovní zásoba	142
Jak plyne čas polyglota	143
Japonské finále a životní vzlet	144
17 OPAKOVÁNÍ. POKLADNICE VLASTNÍCH POSTŘEHŮ	146
Opakování	146
Pokladnice vlastních postřehů	147
DODATEK I	
ZÁSOBNÍK CVIČENÍ KE KAPITOLE 8	150
Co nám cvičení přinesou?	150
Jak přistupovat ke cvičením	150
Cvičení 1	151
Cvičení 2	151
Cvičení 3	151
Cvičení 4	152
Po absolvování cvičení	153
DODATEK II	
UČÍME SE RELAXOVAT. PŘÍKLAD RELAXAČNÍHO TEXTU	154
Příklad relaxačního textu	154
Příklad motivačního textu	156
Seznam vhodných barokních skladeb	157

DODATEK III

NEJFREKVENTOVANĚJŠÍ SLOVA 158

Úvodní a závěrečné věty v dopisech. První pomoc 159

POUŽITÁ LITERATURA 162

REJSTŘÍKY 165

Rejstřík osob a aktérů 165

Rejstřík cvičení 166

Rejstřík metod a technik 166

Obecný rejstřík 167

O AUTOROVI

Doc. RNDr. Ivan Kupka, Ph.D. (1958)

Od ukončení vysokoškolského studia působí na Univerzitě Komenského v Bratislavě, kde se věnuje matematické analýze. Jeden rok také učil matematiku na l'Université de Bretagne Occidentale ve Francii. Ve Francii a Belgii absolvoval kurzy neurolingvistického programování.

Léta se zajímá o různé stránky komunikace. Mezi předměty jeho zájmu patří efektivní metody studia, motivace, tvorby a také mezilidská komunikace, zpracovávání informací, internet. Vedl semináře věnované komunikačním

technikám neurolingvistického programování a efektivnímu studiu jazyků. Je autorem první slovenské učebnice neurolingvistického programování. Publikoval vědecké články z oblasti teorie selektorů a topologie. Působil jako internetový publicista pro elektronické časopisy www.inzine.sk a www.profini.sk. Nakladatelství Grada Publishing vydalo v roce 2006 (a 2010 ve druhém vydání) jeho mimořádně čtivou knížku *K sebedůvěře krok za krokem*, věnovanou zvládání problémů, zlepšování komunikačních schopností a dosahování osobní harmonie.

Kniha, kterou držíte v ruce, se opírá o zkušenosti z dlouholetého studia jazyků, jež jsou autorovým velkým koníčkem. Složil státní zkoušku z angličtiny, působil jako tlumočník a překladatel z francouzštiny. Kromě francouzštiny a angličtiny čte i knihy v němčině, španělštině, ruštině, italštině, maďarštině a esperantu. K jeho zálibám patří knížky, poezie, antikvariáty, psychologie, jóga, šachy a kytara. Je vdovec, má dvě dcery.

CO NABÍZÍ TATO KNIHA

Hlavním cílem knihy je pomoci čtenáři, aby studoval jazyky s menší námahou a aby znalost jazyků podstatně obohatila jeho život.

Kniha vás seznámí s tajemstvími polyglotů, lidí, kteří se výjimečně dobře učili jazykům. Odpoví vám na otázku: „Jak se se stejnou námahou naučit o mnoho více?“ Umožní vám spočítat si náklady na dosažení jazykových cílů. Naučí vás určit, které studium je pro vás přínosem a které je ztrátou času.

Kniha používá model NLP (neurolingvistického programování), umožňujícího získávat zdroje ke studiu jazyků netradičním způsobem. Ukáže vám, že i vy můžete dosahovat nadprůměrných výsledků a že je jen na vás, zda o to stojíte. Prozradí vám, jak si lépe zapamatovat fráze a slovíčka. Popíše, jak při studiu jazyků efektivně využívat moderní technologie a jaké jazykové zdroje lze zdarma nalézt na internetu.

KDY JEDNÁME EFEKTIVNĚ?

*Jaký má smysl zdvojnásobit úsilí,
když jsme zapomněli, kam chceme jít?*
G. K. Chesterton

Efektivita při studiu jazyků

Co je to efektivita? Jedno z vysvětlení tohoto slova říká, že efektivní je to, co nám s menšími náklady, za nižší cenu přinese větší efekt. Co však máme konkrétně vidět za slůvkem „efekt“? Pracoval efektivněji student, kterému se podařilo ztrojnásobit svou výkonnost při učení slovíček? Anebo pracoval efektivněji ten, jenž si za stejnou dobu, se znalostmi, které měl, zařídil stipendium na špičkové zahraniční univerzitě?

Kdo bude v zaměstnání spokojenější? Ten, kdo má státnice ze tří jazyků a ani jeden z nich nemůže ve své profesi pořádně využít, nebo ten, jemuž studium jednoho jediného jazyka přineslo pracovní postup?

Jaký přístup zvolit? Máme člověka vnímat jako skvělý stroj, který potenciálně může zdesateronásobit své výkony, nebo jako bytost, která má jisté hodnoty a cíle a snaží se je realizovat?

Lidumilný přístup

Tato kniha nabízí nástroje umožňující čtenáři učinit pokrok v jednom i druhém směru. Upřednostňuje však „lidumilný“ přístup. Do jeho služeb staví přístup technický.

Naším hlavním tématem bude odpověď na následující otázku: Jak si můžeme krok za krokem utvářet způsob studia a používání jazyků, který by přispěl k harmonii naší osobnosti? Takový pohled na efektivnost dbá na vnitřní ekologii každého z nás. Ukažme si praktickou potřebu nového, pozměněného chápání slova „efektivnost“ na příkladě.

Dva běžci. Školní úloha

Dva běžci soutěží, kdo z nich doběhne první do cíle. První běží průměrnou rychlostí 18 kilometrů za hodinu, druhý 20 kilometrů za hodinu. Kdo v soutěži vyhraje?

Odpověď je zřejmá na první pohled. Vyhraje druhý běžec. Běží přece rychleji! Existují však situace, v nichž může s velkým náskokem vyhrát první běžec.

Představme si, že jde o orientační závod. První závodník ví, kde cíl hledat, druhý má s hledáním problémy. Není prostě schopen zjistit, kde se nalézá cíl. Jeho běžecké schopnosti jsou nezpochybnitelné. Má však velmi slabou schopnost získávat informace a orientovat se.

Další možnost: Pokud průběh závodu ještě více přiblížíme reálnému životu, kde nejsou přesně dána pravidla hry, může nastat situace, že na začátku závodu je první běžec mnohem blíž cíli, než druhý. Počáteční podmínky jsou pro něj příznivější. Dokáže této šance využít a zvítězí. Taková situace ve sportu nastává – například při závodech štafet.

První charakteristika

Po předcházejících úvahách vyslovíme první, pracovní definici efektivity:

Efektivní je to, co je v souladu s našimi cíli a hodnotami.

V případě dvou běžců by se bylo mohlo stát i to, že rychlejší běžec by doběhl do cíle první, ale po čase by zjistil, že nešlo o jeho cíl. Možná na tomto prvenství profitoval někdo jiný, řekněme společnost, která vlastnila práva na televizní přenos závodů. Možná že pro našeho vítěze by bývalo bylo o mnoho výhodnější nepřerušovat tréninkový cyklus tímto závodem, možná si ještě potřeboval doléčit následky zranění. K závodům ho mohla dohnat jen falešná ctížádost.

Zaostřit, víc do hloubky

Chápání efektivit potřebujeme ještě trochu zjemnit. Ne všechny naše cíle jsou stejně důležité a ne všechny hodnoty stejně kvalitní. Vezměme si příklad mladého člověka, který se rozhoduje, zda má dokončit studium

medicíny, nebo se dát najmout na loď jako námořník. Co pro něj bude efektivnější? Dokončit školu? Jít na moře? Jak zjistí, co je momentálně nejlepším řešením?

Při svém zvažování musí mít kromě jiného na zřeteli, které hodnoty a cíle jsou teď důležitější, kterým je třeba dát přednost. A to může zodpovědně zjistit pouze tehdy, když ví, co chce ze svého života udělat, když ví, jakým člověkem se chce stát.

Roald Amundsen, mladý muž, který se už v dětském věku rozhodl, že bude polárním badatelem, zanechal studia medicíny a šel na moře. Usoudil, že chce-li v budoucnu vést úspěšné výpravy, potřebuje se co nejdříve stát námořním kapitánem.

Manažer a lídr

Završme naše úvahy srovnáním. Čím se od sebe liší manažer a lídr?

Obrazně řečeno, manažer se stará o co nejvyšší hektarové výnosy. Lídr ale určuje, co pěstovat, a zda je vůbec třeba něco pěstovat.

Manažer má na starosti *to manage it*, tj. „zvládnout to“. Možná přitom to, co tak dobře zvládá, vůbec nepřispívá k naplnění jeho hlavních životních cílů. Možná jen pružně a výkonně pracuje na snech, vidinách a cílech někoho jiného.

Lídr má za úkol *to lead it*, tj. vést, volněji řečeno „dovést to někam“. A o to nám při našem chápání efektivity půjde. Potřebujeme studovat a používat jazyky tak, aby nás to dovedlo k člověku, jakým se chceme stát.

Tady je závěrečná definice efektivity, k níž jsme se dopracovali:

Efektivně studovat a používat jazyky znamená dělat to takovým způsobem, aby to odpovídalo našim podstatným hodnotám a cílům, aby nám to pomáhalo stát se sebou samými.

O tom, jak takové efektivity dosáhnout, pojednávají další kapitoly. V následující se dozvíme, že k efektivnosti je třeba víc, než jen používat dobré studijní metody, a řekneme si, co jsou to...

PODSTATNÉ ÚROVNĚ PROŽÍVÁNÍ

*Považuje-li se někdo za ježka, myslím, že postačí,
když mu podají zrcadlo a pár fotografií ježků.
A řeknou mu, ať si to už dá dohromady sám.*

Douglas Adams

Dobrý model nám může výrazně pomoci

Když se poránu snažíme se „vylepšit“, je velkou pomocí mít po ruce dobré zrcadlo. To platí nejen pro chvíle ranní kosmetiky, ale i pro práci s jazyky.

V posledních desetiletích vytvořili odborníci modely popisující a zrcadlící lidské prožívání mnohem výstižněji, než klasické modely, které běžně používáme.

Komplexní modelování

Nové modely osobnosti především zdůrazňují, že člověk si své prožívání strukturuje na více úrovních. Každá z těchto úrovní rozhoduje o tom, nakolik efektivně se učíme, měníme, rozvíjíme.

Mnohé knihy zabývající se efektivním studiem jazyků pracují jen s některými úrovněmi. A důraz většinou kladou jen na jednu – různé metody osvojování látky. Dobrá metoda je důležitá a někdy může až zázračně vylepšit studijní výsledky. Metody však nejsou všechno.

U některých lidí i ta nejlepší metoda selže. Jiní zase i za pomoci primitivních metod zvládli jazyk na vysoké úrovni.

Jak modelovat ty nejlepší

Jednou z cest, jak dosáhnout mimořádně dobrých výsledků v jakékoli oblasti, je učit se přímo od mistrů. Od lidí, kteří v dané disciplíně obzvlášť vynikli. V takovém případě je důležité všítat si a napodobovat jejich prožívání na všech podstatných úrovních.

Cenné služby při takovémto všestranném kopírování nabízí takzvané Batesonovo schéma. Popisuje zmíněné úrovně a jejich vztahy. Na rozvinutí a praktickém využití tohoto schématu pracoval i Robert Dilts, jeden z průkopníků disciplíny nazývané NLP.

NLP je zkratka pro neurolingvistické programování. Je to disciplína zabývající se kromě jiného zkoumáním, jak úspěšní lidé dosahují efektivních výsledků. Vyjdeme tedy z Batesonova schématu, které si upravíme, aby lépe vyhovovalo našim účelům. Pokusíme se z něj získat co nejvíc inspirace ke studiu (a hlavně používání) jazyků.

Schéma úrovní prožívání

Člověk si svou zkušenost strukturuje hierarchicky. Při modelování se ukázaly být důležitými tyto úrovně: prostředí, elementární činnosti, strategie – schopnosti, přesvědčení a hodnoty, identita, individuální vazby na vnější svět – „smysl života“. Poslední úroveň budeme někdy v souladu s Diltsovým názvoslovím označovat zkráceně slovem spiritualita. Situaci znázorňuje schéma:

SPIRITUALITA vize našeho místa ve světě
IDENTITA – ROLE
PŘESVĚDČENÍ – HODNOTY
SCHOPNOSTI – STRATEGIE
CHOVÁNÍ elementární činnosti
PROSTŘEDÍ

Podívejme se nyní na schéma blíže. Kde mají na obrázku své místo metody? Je to třetí podlaží, okénko „schopnosti – strategie“. Ovšem jak vidíme, budova má podlaží šest. Při studiu a používání jazyka by bylo

ideální, kdyby každé z nich bylo obýváno životaschopnými nájemníky. Čeho všeho bychom byli schopni, kdybychom efektivně pracovali na každé z těchto šesti úrovní! Stojí to za to, umýt v budově okna a začít dělat pořádek.

Schéma zblízka

Přibližme si schéma na příkladu ze školního prostředí. Vezměme si případ žáka Jana Hráška, kazícího v poslední době diktáty z angličtiny. Příčiny, které za tím jsou, mohou být různé:

- Honzík má slabší sluch a od té doby, co ho paní učitelka přesadila dozadu, špatně slyší.
- Honzík dospěl k názoru, že diktáty pro něj vůbec nejsou důležité. On bude vydělávat velké peníze jako automechanik a při opravování aut psát anglicky nepotřebuje.
- Honzík se stal členem „Bratrstva bílého klíče“ a to je právě s paní učitelkou na válečné noze.

Prozkoumejme teď příčiny žákova selhání z hlediska našeho schématu. První příčina leží někde na dolních dvou úrovních. Týká se „prostředí“ a „elementárních činností“. Žák prostě špatně slyší.

Vidíme, že druhá příčina souvisí s úrovní přesvědčení a hodnot. Honza je – ať už právem, nebo neprávem – přesvědčený, že anglické diktáty ho jen zbytečně okrádají o čas.

Třetí příčina souvisí se dvěma nejvyššími úrovněmi. S identitou a spiritualitou. Honzík patří do „Bratrstva bílého klíče“, ztotožňuje se s ním a tento fakt ovlivňuje jeho přesvědčení a jednání.

Jestliže víme, na jaké úrovni se nějaký problém nachází, je snadnější ho vyřešit. Aby byl zásah účinný, je často třeba, aby se odehrával na úrovních vyšších, než se nalézá problém. Z tohoto hlediska klíčovou roli hrají dvě nejvyšší úrovně. Ty, které souvisejí se životními rolami a s naším místem ve světě. V souvislosti s jazyky jim bude věnována zvláštní kapitola.

Eva a Julie

Podívejme se teď, jak se jazyky dají více či méně efektivně studovat. Budeme si vyprávět fiktivní příběh dvou spolužaček studujících fran-